

Q. D. B. V.

No: 1025

8

THESES IVRIS ROMANI
ATQVE GERMANICI

Q V A S

1775

6

P R A E S I D E

D. GEORGIO STEPHANO

WIESANDIO

PROFESSORE INSTITVTIONVM ORDINARIO

CVRIAE PROVINCIALIS SCABINATVS

ATQVE COLLEGII IVRECONSULTO-

RVM ASSESSORE

DIE IV. APRIL. A. S. R. C1775.

H. L. Q. S.

PVBLICA DISCEPTATIONE TVEBITVR

CHRISTIAN. LVGASCRANACH

BVDISSA-LVSATVS.

VITEMBERGAE

EX OFFICINA GERDESIANA.

ATQVE GERMANICI

QVAE

P R A E I

Ius Romanum plus commodi, quam incommodi, attulit Germaniae.

1) **I**ure Romano publice recepto, nationes Germanicae communi legum vinculo arctius inter se fuerunt coniunctae. 2) Cum antea patria nostra incertis saepe iuribus maxime perturbaretur, hoc malum iuris communis vsu feliciter sublatum est. 3) Litterae politiores ab eo tempore studiosius fuere cultae, cum legum interpretes ex priscais auctoribus lumen illustrandis iuris Romani placitis petere cogerentur. 4) Viguere in Germania mores quidam barbari, inimicitiae rite indictae et magna saepe crudelitate exercitae, obligationes ad depraedationes, certamina singularia idque genus alia. At, iure Romano introducto, priuatae vindictae licentia prudenter fuit coercita. 5) Plurima quoque negotia aequius fuere directa. Consulantur *August. a Leyser dissertationes*, in quibus priscum ius Saxonicum cum iure Romano contulit. 6) Nec est, quod tantopere de detrimentis iure Romano in Germaniam illatis querantur. Quae enim genio populorum Teutonicorum profus sunt contraria, ea numquam sunt comprobanda. Subtilitates quaedam, licet ingenii acumen ostendant, recte tamen negliguntur, quatenus a naturali simplicitate moribusque antiquis abhorrent, vti discrimina pactorum et contractuum, actionum bonae fidei, arbitrariarum et stricti iuris, pactorum nudorum et non nudorum, et alia. 7) Diffusam esse Romanorum iurisprudentiam, haud inficiamus. Sed legum saepe inopia et breuitas magis nocet, quam prodest, propterea quod iudicum incerto arbitrio salus publica saepenumero profus negligatur.

II.

Minus recte ius naturae in proem. I. de iur. natur. dicitur id, quod natura omnia animalia docuit.

Mirifice de hac re inter se dissentiunt doctissimi interpretes idque agunt maxime, vt honorem *Vlpiani*, qui quidem in *l. i. D. de iustit. et iur. eandem* descriptionem suppeditauit, ab omni iniuria defendant. Plurimi re ipsa consentiunt, verbis

verbis vero discrepant. Concedimus, omnia animalium genera stimulis naturae excitata, nonnulla appetere, alia vero fugere. Sed ideo ius naturale omnibus esse tribuendum, negamus, his ducti rationibus. 1) Isti naturales stimuli non sunt ipsa iura, sed quaedam commotiones, quibus insita desideria significantur, id quod optime omnium explicauit *Hermann. Samuel. Reimarus* in praestantissimo libro, quem Hamburg. anno 1762. de hoc argumento edidit, *cap. 3. §. 42. seqq.* 2) Si quis contrariam amplectitur sententiam, iniustam latronibus, furibus, homicidis atque adulteris defensionem parare videtur. 3) Bruta animalia ea carent ratione, quae ad vim legis percipiendam atque ad discrimina liciti ac illiciti intelligenda, est necessaria. 4) Itaque nec dolus, nec culpa in ea cadit, neque delicta committunt. 5) Ipse *Vlpianus* id agnouisse videtur. Negat enim animal, quod sensu, hoc est, ratione humana careat, iniuriam facere. *L. 1. §. 3. D. si quadrupes pauper.* Adde *Io. Heumannii exercitat. iur. vniuers. Volum. I. commentat. 1.*

III.

Perperam statuitur, iurisprudentiam ab Vlpiano in l. 10. D. de iustit. et iur. ideo dici rerum diuinarum notitiam, quod res diuini iuris tradat.

1) Veteres philosophiam dicebant esse rerum diuinarum atque humanarum notitiam, vti ex *Cicerone de offic. Libr. 2. cap. 2.* satis perspicitur. Hinc *Cicero in libro de orator. cap. 49.* philosophum eum existimat, qui omnium rerum diuinarum atque humanarum vim, naturam, causasque nosse studeat. 2) Si sub rebus diuinis ea intelligantur, quae vulgo iuris diuini dicuntur, ipsa iustitiae descriptio foret minus pulchra, et verba eidem adiecta, *iusti atque iniusti scientia*, clausulam continerent otiosam. 3) Non omnes res diuini iuris ad iura sacra sunt referendae. Distinctio vulgaris, quod res sacrae olim diis superis, sanctae medioxumis, religiosae inferis fuerint consecratae, idoneo fundamento haud nititur, ideoque ab *Euerard. Ottone in animaduers. ad §. 7. I. de diuis. rer. merito est reiecta.* *Marcianus* atque *Vlpianus in l. 8. et 9. D. de diuis. rer. consentiunt*, ea esse sancta, quae quadam sanctione ab iniuria hominum defenduntur. 4) Si in hac definitione res diuinae complectuntur ea, quae olim iuris diuini videbantur, consequens est, vt in eadem res humanae expriment ea, quae sunt iuris humani. At et haec comprehenduntur iusti atque iniusti scientia. 5) Neque assentiri possumus *Christian. Henr. Eckbarde in hermeneutic. iur. Libr. 1. cap. 4. §. 134* vbi rebus diuinis leges diuinas significari statuit. Commendamus potius ea, quae *Francisc. Duarenus in commentar. ad Digest. ad Titul. de iustit. et iur. cap. 2.* obseruauit.

Originem dominiorum, bellorum atque commerciorum Hermogenianus in l. 5. D. de iustit. et iur. recte repetit ex iure gentium.

1) Dominia rebus publicis sunt longe antiquiora. Quisquis enim olim rem nullius, possessore et domino vacuam occupauit, animo sibi habendi, is rem sibi fecit propriam ita quidem, vt alios ab eiusdem vsu excludere potuerit. Distinguit Mich. Henr. Gribnerus in iurisprud. natural. Libr. 1. cap. 6. §. 5. Sed, quis, quaeso, sibi persuadeat, rem occupantis non prius effici propriam, quam vniuersum genus humanum in ius occupando acquisitum consenserit? Attulit meliora Christian. Gottl. Schwarzius in controuers. iur. natur. et gent. ex historia Graeca illustratar. specim. 3. §. 15. seqq. 2) Bella vti iam antiquissimis temporibus saepe fuere commota, ita et hodie solo iure naturali, quo omnes gentes reguntur, sunt diiudicanda, cum vna gens alterius imperio non sit subiecta. Vim vi propulsare atque iniuriam a corpore et bonis prohibere, ipsa docet ratio 3) Commercia reperit necessitas, cum ea, quae vni de-erant, alteri superessent, vnde nata est res permutandi consuetudo. Ab hac Paulus in l. 1. D. de contrabend. emr. originem emtionis et venditionis arcessit. Auxit eadem communis vtilitas. 4) Dominia naturali modo acquiri, inque iis contractibus, qui commerciis inferuiunt, non iuris ciuilibus subtilitatem, sed aequitatem potius naturalem intuendam esse, permultae leges docent. Vide l. 1. seqq. D. de acquirend. rer. domin. et l. 13. §. 20. D. de action. emr. et vendit.

V.

Praetores asperitatem iuris ciuilibus humaniter correxerunt idque vtiliter adauxerunt.

Quae lis de hac re inter duum viros Heineccium atque Kortium patrum memoria oborta fuerit, et tirones sciunt. Nos vero a partibus stamus Kortii, qui quidem iuris praetorii vindiciis, ipse famam suam ab interitu vindicasse videtur, licet plura ediderit exquisitae doctrinae monumenta. Nam 1) antiquae leges erant partim nimis breues, partim obscurae, partim vero aetati, posteriori minus consentaneae, vti de duodecim tabulis Faustinus apud Gellium Libr. 20. cap. 1. vere iudicauit. Praetores igitur publicae vtilitatis causa, quae deerant, supplevere, aspera correxerunt, et iura, mutato statu reipublicae, prudenter ad sua tempora accommodauerunt. 2) Iidem maximo studio caverunt, ne quid in fraudem legum admitteretur. Hinc Ulpianus in l. 7. §. 7. D. de pact. ait Praetor, pacta conuenta, quae neque dolo malo, neque aduersus leges, plebiscita, senatus consulta, edicta principum, neque, quo fraus cui eorum sint, facta erunt, seruabo. Adde l. 7. §. 8. D. de postuland. et l. 12. §. 4. D. de Public. in rem

rem act. 3) Quod emancipatis bonorum possessionem dederint, id eorum humanitati tribuitur in §. 9. *I. de hereditat. quae ab intestat.* 4) Quod lapsis et circumscriptis, siue metu, siue calliditate, siue aetate, siue absentia in captionem inciderint, auxilium praestiterint, id *Vlpianus in L. 1. D. de in integrum restituz.* maximopere laudat. Neque ex causa publicis legibus contraria concesserunt beneficium restitutionis in integrum. *L. 1. D. ex quibus caus. maiores viginti quinque annis.* 5) Communis utilitatis gratia dederunt actionem iis, qui sumtus funeris causa factos, recuperare voluerunt. *L. 12. §. 2. seqq. D. de religiof. et sumtib. funer.* 6) Necessitate ducti actionem Paulianam introduxissent videntur *Vlpiano in l. 1. D. quae in fraud. creditor.* 7) Possessionem a vi iniusta acquisitis interdicitis acriter defenderunt. Cum eorum edicta ab vniuerso populo comprobata publicam auctoritatem obtinuerint, plura addere erit superuacuum.

VI.

Lex 22. C. de negot. gest. nec est corrupta, nec obscura.

1) *Cornel. van Bynkershoek*, cuius merita in Romanam iurisprudentiam grata mente colimus, in *observat. Libr. 1. cap. 7.* hanc legem putat librariorum culpa fuisse deprauatam, propterea quod non nisi absentis, vel ignorantis negotia gerantur, ideoque in negotiorum gestione pactio loci haud sit. Statuit igitur, pro pacto, legendum esse, facto. Licet vero hanc correctionem ipsa commendat modestia, eam tamen necessariam esse, negamus. 2) Ipsa lex ita est concepta: *negotium gerentes alienum, non interueniente speciali pacto, casum fortuitum praestare non compelluntur.* Verba, *non interueniente speciali pacto*, non ita accipienda sunt, ac si conditionem aliquam significarent, sed in sensu alias usitato ita potius interpretanda, ut rationem declarent, cur negotiorum gestores ad casum praestandum haud obstringantur, quia scilicet pactum speciale in eiusmodi factis non interponitur. 3) Potest quidem quis ex mandato vnius alterius negotia gerere. *L. 28. D. de negot. gest.* 4) Sed de hac specie nostra lex non est intelligenda, quia eiusmodi homo tunc duplicem agit personam, mandatarii nimirum et negotiorum gestoris, nec ideo casum praestare debet. *L. 23. D. de R. I.* 5) Negotiorum gestor casum fortuitum haud subit, nisi negotia periculosa, et quae dominus alias facere non erat solitus, susceperit. *L. 11. et 22. D. de negot. gest.*

VII.

Filius naturalis patri hodie ex Nouell. 89. cap. 12. §. 4. ab intestato non succedit.

1) Iustinianus quidem in *Nouella* excitata filiis naturalibus sextam hereditatis

tis paternae partem cum matre partiendam assignat, si pater sine legitimis descendentibus, et coniuge legitima haud relicta, decesserit, ipse tamen hoc commodum sub certis conditionibus concessit. Voluit enim, vt concubina in domo simul cum patre habitauerit, huius quoque in eandem affectio sit satis certa, vtque quis vnica contentus concubina, plures sibi haud associauerit, vti ex §. 5. perspicitur. 2) Ratio huius sanctionis ab antiquis moribus Romanorum, qui concubinatum tolerarunt, atque eundem, constante tantum matrimonio, improbarunt, est repetenda. *L. 1. seqq. D. de concubin. L. vnic. C. de concubin.* 3) Sed in Germania concubinatus publicis legibus tamquam res minus honesta interdictus est. *Reformat. imper. poliz. de anno 1530. Tit. 33. et de anno 1548. Tit. 25.* 4) Olim in Germania naturales liberos ab hereditate paterna fuisse exclusos, apparet ex *leg. Baiuvarior. Tit. 14. cap. 8. §. 2.* Nec temere coniiicit *Heineccius in element iur. German. Libr. 2. Tit. 9. §. 228.* idem apud Francos obtinuisse. In prisca *lege Saxonum Tit. 7.* vbi liberorum tanquam heredum legitimorum habetur ratio, naturalium quidem nulla prorsus fit mentio. Nec *ius provinciale Saxonicum Libr. 1. art. 51.* inter illegitimos certa statuit discrimina. Omnes potius iure ciuili et facultate succedendi ab incestato destitutos esse, fancit *Libr. 1. art. 31 et art. 51.* cum quo *ius Lubecense Libr. 2. Tit. 2. art. 9.* conspirat. 5) Concedimus quidem, hodie in decretis forensibus saepius naturalibus subuentum fuisse, vti *Io. Henr. de Berger in oconom. iur. Libr. 2. Tit. 4. §. 37. not. 7.* testatur. At eos quoque interdum repulsam tulisse, ostendunt eae sententiae, quas *Perillustr. Frideric. Esaias de Pufendorf in obseruat. iur. vniuers. Tom. I. obseruat. 89. et Tom. II. obseruat. 49.* attulit. Nos igitur moribus antiquis adhuc standum esse existimamus, nisi consuetudo contraria auitos mores dudum in exilium egerit.

VIII.

Diuisio delictorum in publica et priuata in Germania haud obtinet.

1) Haec diuisio orta est ex diuerso crimina cum inquirendi, tum vindicandi modo, olim Romanis vsitato. Publica enim crimina a quouis ex populo accusari poterant, atque poena publica legibus constituta vindicabantur. *L. 1. D. de public. iudic. §. 1. 1. de publ. iudic.* Publice quoque criminum quaestiones fuisse tractatas, satis notum est. *L. 2. §. 25. D. de orig. iur.* 2) Sed ignorat Germania hanc distinctionem, propterea quod omne delictum publice et inquiretur, et vindicetur. Consulatur *Io. Samuel. Frideric. Boebmer in element. iurisprudenc. criminal. Sect. 1. cap. 1. §. 30. seqq.* 3) Nec *sanctio Carolina*, nec aliae Germanorum leges de criminibus constitutae, istam diuisionem probant. Cuius delicta accusare permissum est. Iudex, licet nemo denunciauerit, ea inquirere debet. Criminum rei non tam poena priuata, quam potius publica affici-

afficiuntur. 4) *Heineccius* quidem in *element. iur. German. Libr. 2. Part. 2. Tit. 18. §. 6. seqq.* Romani iuris distinctionem inter delicta publica et priuata ad fora patria applicat, atque ea, quae antiquitus in comitiis tractabantur, hodie vero sollempni iudicio criminali cognoscuntur, publica, cetera vero priuata appellat. Sed non omnia, quae rite et sollempniter peraguntur, ideo sunt publica. Finis primarius, cur poenae irrogentur, is est, vt alii a simili facinore deterreantur. Hinc, licet laesus super crimine transegerit, vel damnum sibi datum remiserit, iudici tamen potestas delinquentem puniendi manet salua. Quicquid vero hodie in iudicio agitur, publica auctoritate suscipitur.

IX.

In esculentis et potulentis etiam furtum committitur.

1) Furtum animo lucri faciendi committitur, quo verbo omne id, quod nobis aliquod emolumentum affert, siue id ad necessitatem, siue ad voluptatem pertinet, continetur. *L. 7. D. pro soc. L. 25. D. de obligat. et act.* 2) Ea vero, quae edimus et bibimus, coniuncta esse cum aliquo emolumento, quis negare ausit? 3) Etiam is, qui oliuas collectas intercepit, *Ulpiano in l. 27. §. 25. D. ad leg. Aquil. furti* videtur esse reus. 4) *Iulianus in l. 14. §. 3. D. de condict. furtiu.* uuas surreptas, mustum et vinacia conditione furtiua peti posse, statuit. 5) Si negamus, panem iam coctum furto proprio auferri, cur non idem de frumentis sentiamus, vix assequimur. *Adeas Bergeri elect. iuris prudent. criminal. cap. 2. membr. 1. §. 14.* 6) Obstat huic opinioni *sanctio Carolina art. 167.* vbi is, qui fruges ex agro alieno surripit, poena furti ordinaria dignus iudicatur. Hanc vero legem etiam de pomis accipiendam esse, recte obseruauit scientissimus eiusdem interpres *Io. Paull. Kressius.* 7) Idem apparet ex *articul. praecedent.* qui de furto esculentorum ob famis violentiam commisso agit. 8) Neque vnquam nostri maiores intuitu harum rerum aliquod discrimen obseruarunt, vti manifestum est ex *legibus ab Heineccio in element. iur. German. Libr. 2. Tit. 19. §. 44. seqq.* congestis.

X.

Verbum Allzuviel in iure Saxonico provinciali Libr. 1. art. 4. significat assentium, cui aliquid superest.

Vulgo hunc locum de hermaphroditis interpretantur. *Burckbard Goth. Struuius in element. iur. feudat. cap. 9 §. 221. Heineccius in libro saepius laudato Libr. 2. Tit. 9. §. 236.* Sed quo minus iis assentiamur, his mouemur rationibus. 1) Ipsa naturalis verbi vis exprimit hominem, qui membra habet solito plura, vel ampliora, a quonon est facile recedendum. 2) In praecis legibus hermaphroditorum mentio haud iniicitur. 3) Recensentur in *loco excitato* varii homines, qui ideo a suc-

ces.

cessione fuere exclusi, quia ad labores militares rite subeundos haud erant idonei. Conferatur *u. F. 36. et ius feudal. Saxon. cap. 2.* 4) Hermaphroditii, in quibus sexus masculinus erat potior, munera militaria subire ceterisque militum officiis fungi non impediabantur, ideoque de iis ius Saxonicum non est accipiendum. Consentit *Illustr. Christian. Gottlieb Riccius in spicileg. iur. German. p. 66.*

XI.

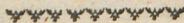
Etiam is, qui grauius aegrotat, testamentum facere potest.

1) Patet id ex notione testamenti, quod est iusta voluntatis sententia de eo, quod quis post mortem in bonis suis fieri velit. *L. 1. D. qui testamenta facere poss.* Hanc vero et ii, qui grauissimo morbo laborant, declarare possunt. 2) Accedit *l. 3. C. qui testamentum facere poss.* ubi dicitur: *senium quidem aetatis, vel aegritudinem corporis, sinceritatem mentis tenentibus, testamenti factionem certum est non auferre.* Adde *l. 2. D. eod. Tit. et l. 27. C. de transact.* 3) Non obstat *Pauli* sententia *in sentent. recept. Libr. 3. Tit. 4. §. 11.* Ea enim pertinet solum ad hominem eo tempore, quo testamentum conditurus est, sanae mentis haud compotem. Idem enim *loc. excurat. §. 5.* furioso tempore intermissi furoris testamenti factionem permittit. 4) Wisigothi olim ob periculum mortis imminentis iis, qui annum aetatis decimum erant egressi, testamenti faciendi potestatem concessere. *L. Wisigothor. Libr. 2. Tit. 5. §. 11.* In *editio* vero regis *Theoderici cap. 29* cautum est, ut, si quis ob necessitatem mortis vicinae subscriptionem testamento accommodare impediatur, octauus testis, qui eius vices obeat, adhibeatur. 5) Non quidem negamus, apud varias nationes Germanicas duntaxat homines integrae valetudinis mortis causa disponere potuisse, huiusque moris vestigia adhuc superesse, ut *Illustr. Io. Henric. Christian. de Selchow in element. iur. German. Libr. 1. cap. 1. §. 207.* luculenter ostendit. Sed, ubi eiusmodi mores haud vigent, iure Romano vtimur.

XII.

Sanctio statutorum Budisimensium Part. 2. Tit. 10. quae testamenta extrajudicialia declarat irrita, salui publicae haud est contraria.

1) Libertatem testamenti faciendi olim maximopere fuisse restrictam, satis probauit *Illustr. Io. Carol. Henric. Dreyer in dissertat. de inaequal. masculor. et feminar. secundum iura Cimbric. success. §. 3.* Videbantur enim aduersari antiquis moribus, quibus hereditates plerumque pactis deferebantur. 2) Licet hodie testamenta facere omnibus sit integrum, sapienter tamen nonnullis legibus cauetur, ne quis priuatum id faciat, id quod a moribus maiorum est repetendum. *Ius prouinc. Saxon. Libr. 1. art. 52.* 3) Hoc vero modo heredipetarum improbae fraudes arcantur, suprema iudicia religiosius custodiuntur, periculosa quoque litigia commode vitantur. 4) Consentiant mores aliorum locorum. *Statuta Zittau. Tit. de testament. Articul. iudic. legitim. ciuitat. Luneburgens. in laudati de Fufendorff. obseruat. Tom. 2. in appendic. p. 193. et statut. Rigens. apud eundem Tom. 3. in appendic. p. 242.*

Wittenberg, Diss., 1774-76

f

Sb.

Farbkarte #13

B.I.G.

No: 1025
8

Q. D. B. V.

THESES IVRIS ROMANI ATQVE GERMANICI

Q V A S

1775 6

P R A E S I D E

D. G E O R G I O S T E P H A N O
W I E S A N D I O

P R O F E S S O R E I N S T I T U T I O N V M O R D I N A R I O
C V R I A E P R O V I N C I A L I S S C A B I N A T V S
A T Q V E C O L L E G I I I V R E C O N S V L T O -
R V M A S S E S S O R E

D I E I V . A P R I L . A . S . R . C I C I O C C L X X V .

H. L. Q. S.

P V B L I C A D I S C E P T A T I O N E T V E B I T V R

C H R I S T I A N . L V C A S C R A N A C H

B V D I S S A - L V S A T V S .

V I T E M B E R G A E

E X O F F I C I N A G E R D E S I A N A .

